

Nytt fra Arbeidstilsynets sykdoms- og skaderegister

Nr. 1. 2014

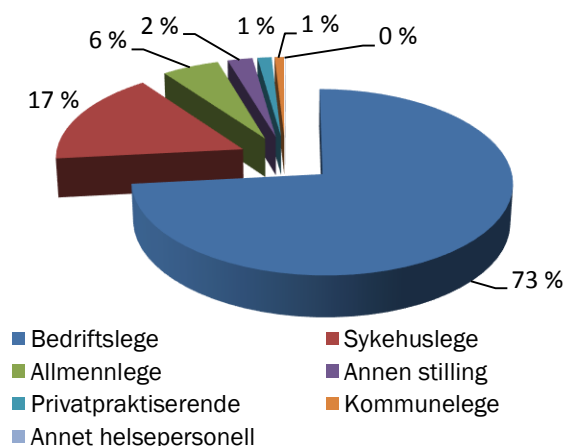
Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet mottok 2830 meldinger om arbeidsrelatert sykdom i 2013. Antall meldinger har vært relativt stabilt de siste årene. I 2013 var det 439 leger som sendte inn melding om arbeidsrelatert sykdom. Det er kun to prosent av cirka 20 000 yrkesaktive leger i Norge.

Hvilke leger melder?

73 prosent av alle meldingene Arbeidstilsynet mottok i 2013 ble sendt inn av bedriftsleger, deretter sykehusleger (17 prosent) og allmennleger (6 prosent). Arbeidstilsynet ønsker at flere allmennleger melder og har blant annet denne våren utgitt en brosjyre i Tidsskrift for Den norske legeforening for å sette fokus på og informere om meldeplikten og om hva slike meldinger betyr for Arbeidstilsynets forebyggende arbeid.

Antall meldinger fordelt etter melderens stilling

Hva er meldt i 2013?

Det er diagnoser knyttet til hørseltap som med 67 prosent, utgjør den største andelen av meldingene også i 2013. Deretter er det sykdommer i åndedrettsystemet, sykdommer i muskel- og skjelettsystemet, psykiske lidelser og sykdommer i hud og underhud. Dersom vi ser på meldingene samlet, er det næringene industri, bygg- og anlegg og offentlig administrasjon og forsvar som meldes hyppigst. Hovedvekten av meldingene gjelder aldersgruppen 40 til 54 år, og flertallet gjelder menn (84 prosent).

De yrkene som meldes hyppigst med hørseltap, er tømrere, vei- og anleggsarbeidere, bilmekanikere, elektrikere og snekkere. Sykdommer i åndedrettsystemet har ingen yrker som peker seg ut, men industri, bygge- og anleggsvirksomhet og

helse- og sosialtjenester er næringene som ofte er meldt. Astma, kols og pleuraplakk er hyppigst meldte diagnoser.

Muskel- og skjelettlidelser som meldes, skyldes ofte gjentakelsesarbeid, arbeid ved dataskjerm, andre belastninger, tunge løft og plutselig uventet bevegelse. Næringen bergverksdrift og utvinning er oftest representert her. Psykiske lidelser dreier seg ofte om problemer i relasjoner på arbeidsplassen, andre psykososiale faktorer, stor arbeidsmengde og andre traumatiske opplevelser. Her ser vi at næringene bergverksdrift og utvinning, helse og sosial, industri, undervisning og offentlig administrasjon meldes hyppigst.

Sykdommer i hud og underhud meldes ofte i næringene bygg- og anleggsvirksomhet, annen tjenesteyting, industri og helse- og sosialtjenester. Som enkeltyrke er det spesielt frisører som peker seg ut. Det meldes også en del om kokker, mekanikere, tømrere og sykepleiere. Her er det ingen enkeltfaktor for eksponering som peker seg ut.

Antall meldinger	Arbeidsmiljøfaktor
1891	Støy (intermitterende støy, lyd i væsker)
99	Impulsstøy (eksplosjoner og lignende)
95	Asbestfiber
53	Problem i relasjoner med overordnede
49	Sveiserøyk og sveisegass
44	Løsningsmidler - fortynningsmidler
44	Vibrasjoner som overføres til armer og bein
39	Inneklima (ikke industriell)
35	Andre psykososiale faktorer
32	Alt for mye arbeid / stor arbeidsmengde
32	Annet støy
29	Sopp (inkludert muggsopp)
29	Arbeid ved dataskjerm
27	Annet gjentakelsesarbeid
24	Andre løsninger
24	Gjentakelsesarbeid (repetitivt arbeid)

Tabell: De 15 hyppigst meldte arbeidsmiljøfaktorene i 2013.

Hvordan håndteres meldingene i Arbeidstilsynet?

Meldingene blir først mottatt i Direktoratet for arbeidstilsynet i Trondheim og registrert i Registeret for arbeidsrelatert sykdom

(RAS). Etter at de er registrerte, går en lege i etaten gjennom meldingene og vurderer hva som skal gjøres videre før de eventuelt følges opp i Arbeidstilsynets regioner.

Hvordan følges meldingene så opp?

I hver av Arbeidstilsynets regioner blir meldingene vurdert i faggrupper med bred kompetanse innenfor arbeidsmiljø. Gruppene går gjennom meldingene og vurderer dem blant annet med utgangspunkt i kunnskap om de lokale forholdene og bedriftene det meldes om.

Dersom meldingen blir vurdert som oppfølgingsverdig, kan det føre til tilsyn, enten som enkeltsak eller sett i sammenheng med flere lignende meldinger. Noen av meldingene fører til tilsyn som en del av større satsninger og prosjekter. Mange av støymeldingene vi får, følges opp i et slikt prosjekt. Meldinger som går på konflikter og andre psykososiale forhold følges opp enkeltvis etter egne retningslinjer.

Hvordan ivaretar Arbeidstilsynet pasientens anonymitet, hvis man ønsker det?

Vi viser aldri til den personen det gjelder dersom vedkommende ikke har samtykket til det på skjema 154 b. Hvis vi går på tilsyn rettet mot spesielle eksponeringsforhold i meldingen, hender det ofte at vi kontakter både lege og ansatt før vi drar ut.

Meldinger kan også følges opp ved generelt tilsyn, men da viser vi til det konkrete tilsynsprosjektet det er snakk om og ikke til enkeltmeldinger. Alle virksomheter kan få generelt tilsyn rettet mot et satsningsområde, for eksempel kjemi.

Hva skjer etter at Arbeidstilsynet har vært ute på tilsyn?

Etter tilsyn skrives det en tilsynsrapport. Avhengig av hva vi finner på tilsynet, kan rapporten inneholde et varsel om pålegg om å bedre arbeidsmiljøforholdene. Påleggene har frister som vanligvis strekker seg fra én til tre måneder, avhengig av alvorlighetsgraden på det vi finner. Noen ganger må vi gi lengre frister, for eksempel når vi pålegger installasjon av ventilasjonsanlegg.

Et tilsyn kan også føre til at bedriftene finner løsninger de ellers ikke ville ha tenkt på. Blant annet kan tilsyn føre til at de bruker sin bedriftshelsetjeneste på en mer hensiktsmessig måte.

Meldende leger kan få kopi av tilsynsrapporten, dersom de ønsker det.

Hvorfor er det viktig at leger melder til Arbeidstilsynet?

Med bakgrunn i meldinger om sykdom som leger mener skyldes forhold på arbeidsplassen, kan Arbeidstilsynet gi pålegg for å bedre arbeidsmiljøet. Meldingene bidrar dermed til å forebygge arbeidsrelatert sykdom ikke bare for pasienten som meldingen gjelder, men også for andre ansatte i samme bedrift. Vi ser på meldingene som signalthendelser. Disse gir Arbeidstilsynet verdifull informasjon som blant annet kan føre til at vi oppdager nye årsakssammenhenger. Informasjonen brukes også til statistikk og forskning.

Alle leger er faktisk pålagt å melde sykdom de mener kan ha sammenheng med arbeidet ifølge arbeidsmiljølovens § 5-3. Denne plikten gjelder ikke skade, derfor må pasienten gi tillatelse dersom man skal melde om skade.

Hvor stor del av vanlige legebesøk kan dreie seg om arbeidsrelatert sykdom?

Studier har vist at cirka 40 prosent av konsultasjonene hos fastlege har sammenheng med arbeidsmiljøforhold. Det er ikke

hensiktsmessig å melde om absolutt alle disse, men det er viktig å tenke på at forhold i arbeidsmiljøet kan ha noe å si for pasientens sykdom. Når vi vet at 15 til 20 prosent av alt sykefravær skyldes arbeidsrelaterte faktorer, så sier det seg selv at det å rette på disse forholdene vil kunne forebygge sykdom og redusere sykefravær.

Case: Melding om arbeidsrelatert astma

Arbeidstilsynet mottok en melding om arbeidsrelatert astma på grunn av melstøveksponering i et bakeri. Meldingen ble fulgt opp med et tilsyn i virksomheten. Tilsynet ble gjennomført med ledelsen, verneombud og bedriftshelsetjenesten til stede.

Gjennom tilsynet ble det påvist at virksomheten hadde for høyt nivå av melstøv i arbeidsatmosfæren. Enkelte arbeidsoppgaver førte til unødig mye melstøv, som påfylling av mel fra sekk til container og kosting og feiing av melstøv ved rengjøring av lokalene. Kosting og feiing av melstøv er ikke en egnet rengjøringsmetode, da det fører til at melstøvet virvles opp i luften.

Som følge av tilsynet, endret virksomheten arbeidsmetoder; de gikk fra å bruke små melsekker til store og endret arbeidsmetode ved fylling av mel fra sekk til container. Virksomheten valgte også å gå til innkjøp av sentralstøvsuger med egnet filter for melstøv. Dette bidro til mindre eksponering for melstøv og samtidig bedre arbeidsstillinger i arbeidsprosessen. I tillegg ble det montert et avsug for å redusere melstøveksponeringen. Virksomheten innførte nye rutiner for opplæring av ansatte og samarbeid med bedriftshelsetjenesten.

Under tilsynet kom det også fram at det var høye støynivåer i produksjonshallen. Enkelte arbeidsoperasjoner medførte uheldige ergonomiske stillinger og risiko for fallulykker. Virksomheten gjennomførte tiltak for å redusere støveksponeringen og for å forhindre uheldige arbeidsstillinger og fall.

På bakgrunn av denne meldingen om astma på grunn av melstøveksponering, kunne Arbeidstilsynet avdekke flere risikoforhold og bidra til et bedre arbeidsmiljø for alle arbeidstakere i denne virksomheten.

Bakgrunn for registeret om arbeidsrelatert sykdom

Registrering av arbeidsrelaterte sykdommer ble startet av Arbeidstilsynet allerede i 1920 årene. Siden 1977 har Registeret for arbeidsrelaterte sykdommer (RAS) vært hjemlet i Arbeidsmiljøloven. Dagens § 5-3 sier at «enhver lege som igjennom sitt arbeid får kunnskap om en arbeidstaker som lider av yrkessykdom som er likestilt med yrkesskade etter folketrygdens § 13-4, eller annen sykdom som legen antar skyldes arbeidstakerens arbeidssituasjon, skal gi skriftlig melding om dette til Arbeidstilsynet». Legene melder tilfellene på Arbeidstilsynets skjema 154 b/c.

Bakgrunn for registrering av arbeidsskader og arbeidsskadedødsfall

Arbeidsgiver har etter Arbeidsmiljøloven § 5-2 plikt til å varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet når det skjer en alvorlig ulykke. Dette gjelder arbeidsskadedødsfall og ulykker som har ført til alvorlig skade. Varslingen skal skje så snart som mulig etter at ulykken har skjedd, slik at Arbeidstilsynet og politimyndighetene skal kunne undersøke forholdene rundt hendelsen. Med «alvorlig skade» menes enhver skade, fysisk eller psykisk, som medfører varig eller lengre tids arbeidsudyktighet. Arbeidstilsynet har siden 2011 hatt et eget register hvor varslene og opplysninger fra tilsyn og kartlegging blir registrert.